

A dadi református templom története, és az egyházközség működése

A források szerint már az ősidőktől lakott településünkön a reformátusság története a 17. sz. közepén kezdődött. Az 1643-ra, a török pusztítások miatt lakatlanná vált faluba gróf Csáky László, gesztesi várúr és felesége, Thököly Kata református jobbágyokat telepített, és rendelkezésükre bocsátotta az akkor már régóta használaton kívül álló katolikus templomot. A protestáns közösség lassú gyarapodásnak indult.

1693-ban Dad gróf Eszterházy Ferenc tulajdonába került, és míg a 17. században lakói tisztán református vallásúak voltak, a bécsi udvarhoz hű Eszterházy család a hiányzó népességet katolikus jobbágyokkal pótolta.

Az 1718-as tűzvész során a tűz áldozatává vált a templom és a parókia is. Csak egy, az 1695-től vezetett anyakönyv maradt meg. A gyülekezetnek csak az 1730-as évek közepére sikerült helyrehozni a települést és a templomot ért károkat. De nem csak természeti csapások érték a dadi reformátusokat. A Bécsből kiinduló rekatolizációs folyamat az 1740-es években érte el csúcspontját ebben a térségben. Ez az áramlat Dadot sem kerülte el.

1747. november 7-én kelt oklevelében gróf Eszterházy József országbíró, a dadi uradalom birtokosa a templomot újra a katolikus gyülekezet birtokába juttatta, azonban egy új templom építéséhez szükséges telket, és a munkálatokhoz kellő építőanyagot rendelt református jobbágyai számára. Az építkezést szigorú feltételekhez kötötte: csak 30 méterre az utcafronttól beljebb kezdhetette a munkálatokat a gyülekezet, valamint az újonnan épülő templom nem lehet nagyobb a réginél.

Az 1748-as templomépületet kőből emelték és faszindellyel fedték, hossza 9 kőműves öl (17.01m), szélessége 4 kőműves öl (7.56m) volt. Tulajdonképpen csak egy kicsi gyülekezeti terem volt, torony és harangok nélkül.

1781 októberében II. József kiadja Türeلمي Rendeletét, mely szabad vallásgyakorlatot biztosít, megfelelő anyagi feltételek esetén engedélyezi a templomépítést és a paptartást, illetve kivonja a protestánsokat a katolikus püspökök ellenőrzése alól. Ez a szabadság újabb lendületet adott a dadi reformátusoknak, és nekiláttak templomuk bővítésének.

1786-ban a templomhajó két kőműves öllel (3.78m) való meghosszabbítására és négy schuchkal való fölemelésére kapott az eklézsia engedélyt. Emellett még egy a "föld színén föllül nyolc öltre emelkedő, és másfél öl négyzetes alapú torony" építésére is kaptak felhatalmazást. A tornyot ekkor még faszindellyel fedték, mint a templomhajót. A homlokzati falán egy újabb bejáratot nyitottak és ezzel már két irányból lehetett bejutni a templomtérbe. Fennmaradt az egykori toronytető csúcsán álló fémszázló, amelyen a rozsdásodás ellenére jól látható a dátum - 1786.

Az eklézsia komoly beruházásai közé tartozott a három harang megvásárlása. A legnagyobb 230 font (128.8 kg), a középső kb. 1 mázsa (108 kg) és a legkisebb - ahogy az előjárók állítják - 57 font (31.9 kg). A legnagyobb harangot az eklézsia csináltatta Győrben, és a következő öntött írás található rajta: "A Dadi Helvét Confession Lévo Eklézsia tsináltatta

tulajdon költségével. 1786." A középsőn szintén öntött betűkkel ez szerepel: "Amnia ad majorem Dei Gloriam. 1708. "ezen kívül van még rajta egy feszület, mely felett az : I.N.R.I. felirat áll.

A legkisebb harangon metszett írás található: „Csonka Mihály, Baranya Mihály és Pál tsináltatták a magok költségükkel 1786.”

1898. október 9-én, a templom fennállásának 150. évfordulója alkalmából új harangok kerültek a toronyba. A legnagyobb súlya kb. 3 mázsa (320 kg), az újonnan vásárolt középsőé pedig 2 mázsa (206 kg) volt.

1812-ben nagytiszteletű Totth Pápay József dadi református lelkészt választotta az egyházmegye püspöknek.

Széki Aladár 1892-ben került a dadi református gyülekezet élére. 1893-ban, az ő irányítása alatt ment át a templom harmadízben lényeges újtáson. Ugyanis a templomhajónak a torony magasságához aránytalanul alacsony falait 116 cm-rel magasabbra emelték. Ekkor a templom stukaterjét (nádazott gipszes mennyezeti vakolat) és tetőzetét, mely már leomlással fenyegetett kicserélték. A régi, alacsony ablakokat boltíves, díszes ablakokra cserélték. A szószéket és a karzatot újraaranyozták, és az eddig festetlen ülőhelyeket lefestették. A padlózatot új téglákkal rakták le. A bejárat megkopott vörös márványkővet márványküszöbökre cserélték. A fazsindely tetőzetet tatai hornyokcserépre cserélték, a tornyot pedig horgonylemezzel borították.

A megújított templom karzatán orgonát (Angster József munkája) állítottak fel, melyet 1893 augusztusában orgonaszentelő örömnünnepén avatott fel a gyülekezet.

Az eklézsiának értékes tárgyi emlékei is maradtak fenn. A legrégebbi egy arannyal futtatott ezüst tányérocsonka 1653-ból, melyet még a gróf Csáky József által a faluba telepített első dadi reformátusok csináltattak. Hasonló értékű és jelentőségű az 1701-ből illetve az 1787-ből származó arannyal futtatott ezüst úrasztali pohár. Úrvacsorai alkalmatosság a három cinkanna, valamint a keresztelési tál és kisedekanna 1823-ból. A református gyülekezet 1868-ban a kegytárgyak őrzésére szolgáló egyházládával gazdagodott.

A templom középső terében, a szószék alatt található az Úrasztala, melyet vörösmárványból készítettek. A szószék és karzat a 18. század végén készült, a keresztelőmedence 1888-ban. A külső északi hajófalon található egy befalazott római sírkő.

Az eklézsia legértékesebb írott emlékei a matriculák, az anyakönyvek. A legrégebbi hosszú, keskeny formájú könyv, amely 1695-től közöl adatokat 1783-ig. Ennek a legelső bejegyzései még latinul íródtak. Az 1783-as anyakönyvben már részletes adatokat találunk a születésre, a keresztelésre és a halálózásra vonatkozólag. Ez már teljes egészében magyarul írott könyv. A harmadik anyakönyv 1895-től kezdve napjainkig vezeti az adatokat. Ekkor vezették be Magyarországon a polgári anyakönyvezést. Kiemelkedő jelentőségű a presbiteri jegyzőkönyv, melynek segítségével végigkövethetjük a dadi református gyülekezet történetét. Említésre méltó még a gazdag iratanyag - oklevelek, pátensek, számadások - amely a 18. század közepétől kezdődően nyújt segítséget a kutató számára.

A dadi református gyülekezet lelkészei (1640 – 2012.)

Körmendi (keresztneve ismeretlen)	1640 táján
Barsi István	kb. 40 évig
Szenczi Sámuel	(?)
(?)	Kb. 10 évig
Tatai Meggyesi Mihály	1695 – 1719
Újvári János	1720 – 1736
Bagosi Márton	1736 – 1769
Salamon Pál	1769 – 1771
Ardey György	1771 – 1781
Tétsi Pál	1781 – 1811
Totth Pápay József (püspök)	1812 – 1827
Kis Ádám	1827 – 1839
Liszkay József	1839 – 1843
Hörömpöly Gábor	1843 – 1866
Kovács János	1867 – 1890
Széki Aladár	1892 – 1902
Gyalócai Béla	1902 – 1924
Mikos Lajos	1925 – 1959
Vörös József	1959 – 1973
Szász Károly	1973 – 1986
Borsos Sándor és Borsos Sándorné	1986 – 1996
Gerecsei Zsolt és Gerecsei Judit	1996 – 2005
Kálmán Szabolcs (helyettes lelkész)	2005 – 2006
Kovács Tamás és Kovácsné Gombos Tímea	2006 -

Lelkészeink mindig igyekeznek megtalálni az egyházi élet olyan új formáit, amelyekkel a gyülekezeti életébe bevonható a családi gyökerek szerint elvileg hozzánk tartozó, de az életforma-változás következtében formálissá vált reformátusság, másrészt megszólítható az egyházas neveltetéssel, vagy emlékekkel egyaránt nem rendelkezők egyre növekvő tábora. Nagy hangsúlyt fektetnek a katolikus felekezettel kialakult együttműködés fenntartására is. 2008-tól mindezen célok megvalósításának elsődleges színtere a községünkben működő református általános iskola.

A helyi szinten folyó gyülekezeti életről elmondható, hogy a hagyományos egyházi alkalmak (istentiszteletek, bibliaórák és hitoktatás) mellett egyre nagyobb teret nyernek a gyülekezeten belüli kisközösségek: az énekkar, ifjúsági alkalmak, kézműves szakkör, gyermek-istentisztelet és egyéb gyermekalkalmak, felnőtt katechézis, stb.

Tagjai vagyunk az ún. kisköröknek is, melyek rendszeresen szerveznek találkozót (pl. ifjúsági, lelkeszi, presbiteri). Ezek közül a legkiterjedtebb a „Héthatár”. Tucatnyi gyülekezet életét szervezi közös keretbe, saját újságját is megjelenteti, amelybe havi rendszerességgel mi is küldjük a cikkeinket.

A templom, gyülekezeti ház, lelkeszlakás és az iskola állapotáról gyülekezetünk példamutató módon gondoskodik.

Források:

1. Gerecsei Zsolt: A dadi református templom építésének története
2. A Dadi ev. reform. egyház története kivonatban. Temploma másfélszázados jubileumára 1898. Sept. 29 összeállította Széki Aladár dadi ev. ref. lel. – Gerecsei Zsolt feldolgozásában

(A források teljes egészében hozzáférhetők a lelkeszi hivatalban.)